

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre . . . 8 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 „ — „

Helyben házhöz hordva:

Egész évre . . . 10 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 frt 50 kr.

Vidékre postán szállítva:

Egész évre . . . 12 frt — kr.
Negyedévre . . . 3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, október 13.

Helyzetünk.

Minden államnak olyan kormányformája és olyan kormánya van, mint a minőt megérdemel. Ha zsarnok uralkodik felette, leüttetvén a nemzet legkiválóbbjainak fejeit, nehogy fölébe nőjenek; ha önző érdekcsoport kerül uralomra, elnyomva az eszmét s kövérre hizlalva magát a nemzet millióinak verejtékéből: úgy kell neki, miért tűr maga felett ilyen uralmat.

Büszkék vagyunk alkotmányunkra, mely régibb ezredéves hazánknál. És a lenézés bizonyos nemével tekintünk Ausztriára, mely csak 31 év óta alkotmányos állam, s csak a mi segítségünkkel tudott azzá lenni. A most folyó kiegyezési harcban mégis azt kell látnunk, hogy Ausztria az erősebb hadakozó fél. Harcra kell ugyanis neveznünk a kiegyezési tárgyalásokat, mert a felek célja: minél több előnyt vivni ki saját hasznára és az ellenfél kárára. Hogyan lehet az, hogy ezen alkotmányos harcban mégis Ausztria az erősebb fél?! — Ennek egyszerűen csak az az oka, mert ott okosabb emberek intézik ez idő szerint az ország sorsát, mint nálunk.

Már jóval a kiegyezés lejártá előtt megmozdított, működésbe hozott Ausztriában minden alkotmányos tényező azon célból, hogy a megkötendő kiegyezés reánk minél nagyobb megterheléssel járjon. Népgyűlések, kereskedelmi és iparkamarák, városok és tartományok működtek közre — nem felsőbb kezdeményezés híján — ez irányban. Ennek tulajdonítható aztán,

hogy ma már nincs ember, nincs párt Ausztriában, mely ne vallaná azon elvet, hogy Magyarország kvótáját emelni kell. Annnyira telekürtölték egymás fület ama hazug állítással, miszerint Magyarország óriásilag haladt, vagyonosodott, hogy most már talán ők maguk is hiszik ezt, amin eleinte bizonyára csak mosolyogtak. Ez az ily módon megteremtett közvélemény teszi erősebbé az osztrák kormány pozícióját a mienkével szemben.

Mit tett ezzel szemben a magyar kormány? Talán igyekezett nálunk ellenkező közvéleményt támasztani? Dehogy! A mi kormányunk erejét nem a közvélemény támogatásában, hanem a számszerű többségben kereste. Teremtett magának egy horribilis, parancsszóra mindent megszabni kész többséget a legutóbbi választásoknál. Hogy minő eszközök útján? arról jobb nem is beszélni. Ez a többség az ő ereje. Csak hogy a milyen kormányunk, olyan a rendelkezésére álló többség is. Nem a nemzet akarata szülte, hanem az erőszak és megvesztegetés fertőjéből kelt életre. Hogyan várhatnók tehát tőle, hogy megérti, megvédi a nemzet óhajait, igazságát?! Idegenül állanak ők a nemzeti közvéleménnyel szemben. Ez képezi a mi pozíciónk gyöngeségét.

Nagyon is optimistának kell tehát lennie, a ki ily viszonyok között még képes abban hinni, hogy az esetleg megkötendő új gazdasági kiegyezés nem a mi újabb megterhelésünkkel fog járni. Pedig volna egy hatalmas ütőkártya a mi kormányunknak is a kezében: a külön vámterület. Mert ha Magyarország felállítja határait a vámsorompókat, ha

Ausztria gyártmányai éppen úgy vám alá vettettek nálunk, mint egyéb külföldi államoknak jobb minőségű és versenyképesebb gyártmányai, akkor a most még virágzó osztrák gyáripár egy csapásra agyon lenne ütve. Magyarország egyszerre megszűnnék gyarmatállama lenni Ausztriának. Hatalmas fegyver ez, ha Ausztria gazdaságának forrását, gyáripárát fenyegetjük meg vele.

Ámde erre vonatkozólag mit mondott Bánffy báró, Magyarországnak ez idő szerinti vezérszellem? Kijelentette a szabadelvű párt értekezletén, hogy történnék bármi, legyen bár lehetetlen kiegyeznünk Ausztriával, a kormány mindezek dacára sem gondol a vámsorompók felállítására. Meg lesz tehát az eddigi közös vámterület, habár más elnevezés alatt is.

Mikor Ausztria Magyarország kormányelnöke szájából ilyen nyilatkozatot hall, mikor legvitálisabb érdekeit látja így az ellenfél által biztosítva, hogyne lenne igazságtalan követeléseiben egyre vakmerőbbé? És Magyarország népe hogyne szomorodnék el, mikor látja, hogy az, kit serege élére állított — nem ő, hanem a politikai demoralizáció, — igazi rossz katona, aki eldobja fegyverét még az ütközet előtt.

Ezért mondjuk újból elsomorodott szívvel: minden államnak olyan kormánya van, mint a minőt megérdemel. . . . f.

A szláv nyelvű istentisztelet. A rituskongregáció a zárai, a görzi és zágrábi érsekhez körlevelet intézett, a melyben megengedi, hogy a templomokban ó-szláv nyelven tartanak istentiszteletet, megtiltja azonban az összes élő szláv nyelvek használatát.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A Várad Regestrum.*

Reminiscencián kezdem. Pelyhedző állu faustulus voltam, mikor egy, az egyetem modern philol. seminariumában tartott felolvasásomban Gyárfás Jenőnek a Nemz. Múzeum képtárában levő, Arany Tetemrehívását tárgyzó hibás alkotásából kiindulva, magáról a költeményről jellemzés dolgában nem éppen a legkedvezőben nyilatkozni merészkedtem. Nem is mulasztotta el irodalomtörténetünk jeles nagymestere, a kit a rosznyelvűek irodalmi hőrség-nek csufolnak, annak a bizonyos madzagnak a felkötését emlegetni, ha valaki Arany Jánost bírálgatni akarja. Meg is tisztelt hamarjában, hogy olyan az én bírálatom, mint a Tolnay Lajosé vagy a Bodnár Zsigmondé, tudvalevőleg két legjobb barátjára. Megköszöntem a kitüntetés és evvel az őz rektort még jobban magamra haragítottam, de hát bajos is őt meg nem haragítani! Annyi eredménye mégis volt a felülbírásnak, hogy kritikálás helyett a tetemrehívással kapcsolatos tanulmányokba mélyedtem, azaz csak mélyedtem volna. Mert hát jól tudtam, hogy a Várad Regestrum alapos ismerete nélkül jóformán egyet sem léphetni biztosan e tárgyban. Csak hogy a Regestrum tanulmányozása akkoriban még évek munkája lett volna, ahhoz pedig — bármily nagy volt is a kedvem — nem volt

* L. lapunk f. hó 6-iki számában az irodalmi rovatot.

érkezőm. S így maradt erre vonatkozó szándékom nem is annyira jámbor óhajnak, mint inkább alkalmasabb időre elhalasztott foglalkozás. De hát mi is az a Várad Regestrum?

Jogképzett és a történelemben jártas olvasóink tudják, hogy az tulajdonképpen a várad képtárában Jeruzsálemi Andrásunk korából származó (1205—25) latin jegyzőkönyve, mely a Váradra Szt. László sírjához küldött felek 389 peres ügyének hivatalos ismertetését tartalmazza. A vádlottaknak esküt kellett tenniük, párbajt vívniük, vagy pedig tetemrehívást, sorsvetést, a tüzes vas hordozását, a forró vízbe való nyulást stb., szóval — a kor hite szerint — Isten ítéletét (ordatum) kiállaniuk, hogy ügyük igaz v. igaztalan volta kiderüljön. E fölötte tanulságos jegyzőkönyvet először Fráter György, várad püspök adta ki 1550-ben a nagy-hírű Heltai Gáspár kolozsvári nyomdájában; második kiadója a nagytudományu Bál Mátyás (1740), harmadik a híres természet- és történet-tudós Endlicher István volt 1849-ben. A negyedik, a tudományos használhatóság minden apparátusával ellátott kiadást Kandra Kabos, az új magy. mythologia tudós szerzője bocsátotta ki a napokban a sajtó alól Bunyitay Vinczéval való előzetes megbeszélés után és Panler Gyula szakbírálata tekintetbevételével eredeti és fordított szövegben. Magát a commentált közlést* megelőzi egy 16 fejezetből álló (97 lapon) alap-

* Melleleg jegyzem meg, hogy a Regestrumban sűrűn előforduló *dusnik* az én tudomásom szerint *fojtogatót* (hóhér? lidérc?), *prauda* pedig *igazságot* jelent.

vető tanulmány; ennek első felében az ordaliu-mok kérdésével, — minden oldalt meghányó tüzetességgel — foglalkozik, a másodikban pedig a Regestrumnak irodalmát nyújtja.

Fölötte érdekes és ajánlatos a tanulmány valamennyi fejezetének az elolvasása, de számolván a mai gyorsanélés körülményeivel — melyek a hosszas elmélyedő olvasásnak útját állják — értesültség dolgában jó szolgálatot véltünk tenni t. olvasóinknak, ha a tanulmány egyik — legtanulságosabbnak látszó — fejezetét itt reprodukáljuk.

Az istenítéleti próbák elbírálása.

Komoly dolgok valának az istenítéleti próbák, mert Danielik szerint, a ki ezeken megbukott, nem csupán ügyét veszíté el, hanem ráadásul még bűnhődő és pedig rettenetes módon hamis esküvése és istenkísértése miatt is. Szemei kitolattak, javai elkoboztattak, családja szétszóratott s elátkozottként bolygott a világban. Ugy látszik, mit nem lett volna szabad tennie, hogy a »Prémontreiek« szellemes írója egy kalap alá vette az egyes külön megtorlási eseteket, az egésznek sajátos színezetet adva. Nem lehetne, de nem is akarunk kitérni a legkeményebb és legnehezebb kérdésekre elől. Az ordaliák által sok, sőt gyakran minden kockára lőn téve; de vajjon az istenítéletekben magukban meg volt-e a *realitás*; *ők és okozat között az arány*? Abban megegyezik minden számbavehető történetíró, hogy az istenítéleteknek eredeti forrása a népek közös

Magyar szubvenzió az Astrának.

A *Gazeta Transilvaniei* értesülése szerint az *Astra* román közművelődési egyesület központi választmánya október 6-án tartott ülésében nagy szótöbbséggel elhatározta, hogy *kéri fogja a magyar kormánytól azt a szubvenziót, a melyet a belügyminiszter fölajánlott az egyesületnek.* A központi választmány ez elhatározásának előzményei a következők:

Az Associatiunea évenkénti rendszeres segítséget kapott a *bukaresti Transilvania* című egyesülettől, oly czélból, hogy az összegből román iparosokat segítsen. A belügyminiszter nem nagyon régen felszólította az egyesületet, hogy ne fogadja el többet a bukaresti segítséget. A szepeni főispán, mikor az egyesület választmányát a miniszter leiratáról értesítette, kijelentette egyúttal azt is, hogy a magyar kormány hajlandó megadni az egyesületnek ugyanazt a segítséget, amelyet eddig a bukaresti Transilvaniától kapott. Az egyesület választmánya 1898 május 12-én ülést is tartott ebben a dologban, de akkor mindössze azt határozta el, hogy a miniszter leiratát tudomásul veszi, ami a bukaresti segítséget illeti, erre nézve alkalmazkodni is fog a leirathoz, habár az alapszabályokat tekintve, nem helyesli a miniszter nézetét. Azóta több hónap telt el, a dolgot az Associatiunea körében igen sokan vitatták s heves mozgalom indult meg a miniszter leirata ellen. A románok körében épp ezért igen nagy feltűnést keltett, mikor az Associatiunea központi választmánya október 6-án tartott ülésében túlnyomó többséggel elhatározta, hogy *kéri fogja a magyar kormánytól a fölajánlott szubvenziót.*

A vám- és kereskedelmi szövetség.

Budapest, október 13.

A képviselőház pénzügyi bizottsága *Szell* Kálmán elnöklelte alatt tartott mai ülésében, melyen a kormány részéről *Bánffy* b. miniszterelnök, *Lukács*, *Dániel* és *Darányi* miniszterek, *Gränzenstein*, *Toepke* és *Schmidt* államtitkárok, *Kilényi* m. tanácsos és *Otlyk* o. tanácsos voltak jelen, tárgyalás alá vette a magyar korona országai és ő felsége többi királyságai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szóló törvényjavaslatot.

Elnök bejelentvén, hogy a közgazdasági bizottság ugy általánosságban, mint részletekben elfogadta a törvényjavaslatot, *Pulszky* Ágost előadó feleslegesnek tartja ezúttal az önálló vagy közös vámterület kontroverz kérdéseinek és a törvényjavaslat részleteinek bővebb fejtegetését és a javaslatot elfogadásra ajánlja.

hite, hogy az emberi dolgoknak Isten a közvetlen intézője s a ráhivatkozás pillanatában nem mulasztja el, hogy ne nyilatkozzék a büntelen mellett, a büntés ellen. De annál nagyobb az eltérés a többire nézve; a leggyanakovább nézetekre az istenítéletek tárgyalásánál bukkanunk ugy a világirodalomban, mint hazai történetíróinknál. Hogy a rövidség sorompóit át ne lépjük, csupán egy-két irodalmi tekintélyünknek nézetét kívánjuk hallatni a részben, hogy milyen véleményvel vannak az istenítéletekre s különösen a mostan hallani is oly borzalmas tüzes vaspróbára nézve.

Pesty Frigyes a »perdöntő hajvivások története Magyarországon« című előkelő munkájában mondja egyik pontban: »A legmagasabb rangú nők is személyesen kiállották a tűzordáliát és például Kunigunda, I. Henrik német császár neje, szűz életét igazolandó, 12 tüzes szántóvason mezitláb ment keresztül. Csuda mind ez nem volt és ma már senki sem olyan naiv a felett bámulni, hogy mégis hány ember került ki a judiciumból a nélkül, hogy tenyerét megégette volna.

Révész Imre »Az ordáliák« című tekintélyes értekezésében írja: Miután a tüzes vas hordozása által való istenítéletről hazánkban fennmaradt köztekintélyű adatok gyakori példái mutatják fel annak, hogy a tüzes vas nem égetett, holott ez a természet törvényeivel ellenkezők; látni való, hogy itt csalásnak, sőt öntudatos csalásnak kell szerepelni; hogyan

Kossuth Ferencz pártállásánál fogva kijelenti, hogy nem járulhat a törvényjavaslatához. A függetlenségi párt három évtized óta hangoztatott elveinél fogva jogositva van politikai momentumokat vegyíteni a vitába. Azon szempontból itéli meg a javaslatot, vajjon előmozdítja-e az ország függetlenségét, a mely magasabb szempontért anyagi téren megáldozatokra is hajlandó. A törvényjavaslat újabb hosszú időre Magyarország közgazdasági önállóságát lehetetlenné teszi s ezért sem itt, sem a házban nem járulhat hozzá. Magyarország és Ausztria gazdasági érdekei homlokegyenest ellentétesek s helytelen oly szövetség, mely lehetetlenné teszi, vagy felette megnehezíti a magyar ipar kifejlődését. Ez okból is helytelen minden oly törvényjavaslatot, mely a vámközösségre van fektetve. A magyar termelés egyoldalúsága óriási veszélyt hord a méhében, a mi szintén arra utal, hogy a vámközösség megszüntetésével lehetővé tegyük az ipari termelési ágak kifejlődését. Elszomorodva látja, hogy a kormány nem használta fel a kínálkozó alkalmat, hogy minden rázkódtatás nélkül megvalósítsa a közgazdasági önállóságot. Lehetett volna Ausztriával oly szerződést kötni, amely szerint bizonyos iparágak kiválasztván, a többi vámmentesen bocsátott volna be Magyarországba, cserében a magyar gabona vámmentes beocsátásáért. Helyteleníti továbbá azt is, hogy a vámszövetség a külföldi szerződések lejártánál hosszabb időre köttetik, ami újra meg fogja kötni a kezeinket. Az általános vámtarifa megfelelő revisiójára nem talál a törvényjavaslatban semmiféle biztosítékot. Károsnak tarja végül a díjszabásokra vonatkozólag Ausztriának adott engedélyt is. Készséggel elismeri ugyan, hogy a fogyasztási adókra nézve előnyt foglal magában a tvjavaslat, ezt azonban az osztrákok annyira ellenzik, hogy ennek fejében a kormány nyilatkozatai szerint is quótaemelést követelnek. Ezzel és az új adóemelésekkel is csak fokozzuk az osztrákoknak irántunk való gyűlölködését.

Lukács miniszter nem akar elébe vágni a vitának s nem is szándékozik előtte szóló fejtegetéseire reflektálni, csakis azon nyilatkozatával szemben tart szükségesnek reklifikációt, a mely kapcsolatba hozta az osztrák kormány által tervezett fogyasztási adóemelést az átutalási eljárással. Ez a felfogás merőben téves alapon nyugszik. Kijelenti szóló, hogy a kérdéses adóemelések nem a mi iniciatívánkra történt s nem is áll semmi összefüggésben az átutalási eljárással. Ezen eljárásnak tudvalevőleg az a czélja, hogy az adók azon állam pénztárába folyjanak, a mely állam alattvalói által fizetnek. Ezt minden adóemelések nélkül is keresztül lehetett volna vinni. Nem akadályozta volna ezt az a körülmény sem, hogy a fogyasztási

és kik által? — annak fejtegetésével adós maradhatok.

Engel már nem árul zsákban macskát, hanem amit gondol, ki is mondja: »Ha egy papnak a tűzpróbát kellett kiállani, ugy többnyire felmentetett attól, vagy olyképen esett rajta keresztül, hogy titoktársai az éghetlenség titkát közölték vele. Meg lehet már ebből is győződni, hogy a jótékony keresztény vallás alig honosult meg nálunk, a hierarchia tulkapásai folytán az egyesek nem kis kára vallásával már is visszaélésekre vetemedett.«

Három író és mennyi gyanúsítás, mennyi vád; a megtámadott részen meg mily türelmes hallgatás! Különbösen alig van mit csodálkozniunk rajta, miután e kérdésnek más népek irodalmában is ez a sorsa és e tekintetben másutt is a *történeti látszatnak* hívei a helyzetnek egyedül való urai. Nem valószínű azonban, hogy e nézetek, ha próbára kerül a dolog, kiállhassák a történeti igaz tüzesvas istenítéletét.

Kivánságnak is nagy dolog kibontakozni akarni a látszat bűbajos erejének hatása alól, mely mindig lelkesítette a támadót s egyszersmind néma hallgatást parancsolt a megtámadottra. Nekünk ugy tetszik, hogy a kérdés sarka nem több ennél: *a kezdetet a kezdetnél keressük és a lényeglet a lényeglettel össze ne keverjük.*

(Vége következik.)

adó alá vetett cikkek nálunk nagyobb terhet viselnek. Ismételve kijelenti, hogy a fogyasztási adók emelése nem magyar kezdeményezésre, nem is Magyarország érdekében történt, s nem áll semmi összefüggésben az átutalási eljárással.

Komjáthy tüzetes fejtegetésekkel mutatja ki annak politikai szükségét, hogy Magyarország közgazdasági önállóságot nyerjen. Képebbé válnék így azon misionak teljesítésére is, a melyre geográfiai helyzete utalja. E célra már anyagi áldozatot is kész volna hozni. Nem lehetne ennél gyümölcsözőbb befektetés, mert ezzel a jövőt biztosítanók. Tiszta közgazdasági szempontból is nagy előnyökkel járna az önálló vámterület. Ha egyénileg bizik is szóló a magyar kormány tagjaiban, mint magyar emberekben, s ha nem is vonja kétségbe jóakarukat, meg van arról győződve, hogy jóakaruk pusztán jóakarattal marad s hogy az ipar fejlesztésére, hazánk ezen elsőrangú szükségének kielégítésére mitsem tehetnek, a míg a közös vámterület alapján leszünk. Szólónak az a nézete, hogy azonos vámtarifa alapján nem is lehet mindkét állam érdekeit kielégíteni. A vámtarifa különböző módosításai alkalmával a gabona-vámokat alig néhány krajczárral emelték, míg az ipari cikkek vámját horribilisan emelték, a minek rettentően drága árát a mi népünknek kellett megfizetnie. Meg is lettek ennek következei. Ausztriában gyár gyár mellett emelkedett, óriási vagyonok halmozódtak, nálunk pedig pangásba sülyedt az egész közgazdasági élet. A megkötött kereskedelmi szerződések hatásában Ausztriát erősítették, bennünket pedig csak gyengítették, a mit legjobban bizonyítanak a kereskedelmi mérleg alakulásai. Pénzügyi szempontból is nagy előnyökkel járna a vámterület, mert oly előnyöket biztosítana, a melyekkel termésünket új irányba terelhetnők. Elismeri szóló, hogy a fogyasztási adókra nézve a multhoz képest javul a helyzet, de még a fogyasztási adókat sem lehet czélszerűen kiszákmányolnunk közös vámterület mellett. Míg az osztrák iparcikkeknek ugyszólva kizárólagos piacza vagyunk, a statisztikai adatok bizonyossága szerint a mi nyers termékeink számára egyáltalán nincs biztosítva az osztrák fogyasztási terület. A tárgyalás alatt lévő javaslat semmi irányban nem nyújt nekünk lehetőséget arra, hogy az ipart fejlesszük, a minek hátrányos következei meg nem mérhetők, mert nekünk nemcsak arra kellene törekednünk, hogy ipari szükségleteinket a magunk termelése elégítse ki, hanem hogy ipari termékeink számára a keleti államokat is meghódítsuk. Mindezek folytán szóló a törvényjavaslatot tárgyalás alapjául nem fogadhatja el, bár elismeri, hogy némi előrehaladás van benne, mert az eddigi igazságtalanságok egy része megszűnik, de ez is csak addig tart, a míg a másik oldalon a quótaemeléssel ki nem veszik a zsebünkből.

Dániel Ernő br. és *Darányi* Ignác miniszterek válaszoltak röviden a *Komjáthy* ellenvetéseire s még mások rövid észrevételei után a bizottság a javaslatot elfogadta.

Városi közgyűlés.

— I. nap. —

Beszédes jókedvében volt tegnap Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága. A hűvös őszi idő mellett először gondoskodtak a városházán egy kis melegítőről, mert talán azt gondolták, hogy alig verődnek össze a szüret miatt felezésben is a városatyák.

De hát csalódtak, mert a Bertsey indítványa összehozta őket olyan szép számmal mint egy-egy választáskor.

Kiváncsi volt a bizottsági tagok $\frac{9}{10}$ -ed része az »elengedett« 68.000 frt ügyére. És nem is csoda, mert valjuk be, hogy igen kevés volt azoknak száma, akik alaposan ösmerték ezt az ügyet s ezért óhajtották tudni, mi igaz hát az egészből.

Hlatky Endre és dr. *Hoványi* Géza aztán feltárták az ügyet, aprólékos részletezéssel. Meggyőződhetett a bizottság, miszerint a dolog fel ett fujva, Bertseyt pedig rosszul informálták. Az egész dolognak ám van jó oldala is

Az évek óta lappangó gyanu tisztázva lesz. Ezért helyeseljük, hogy kiküldték és azokból a tagokból küldték ki a vizsgáló bizottságot.

A dolog iránt különben élénken érdeklődtek a pálinkamérők is. A háttér megtelt velük.

Mielőtt azonban erre a tárgyra került volna a sor, az interpellációk egész sokaságával kellett megküzdeni a polgármesternek.

Dr. Várady Zsigmond a német kurtaszoknyás muzsát vette üldözőbe. Meg is kapta az ígéretet, hogy ezután tilos lesz Nagyváradon a német jodlirozás. Kíváncsian várjuk, mikor szólal meg az Ujvilágban az első kaláber-párti, vagy a lengyel-zsidó quartett.

Dr. Kazay Kálmán a temetőben épített bonczház ügyében interpellált. A polgármester válasza legalább is különös volt. Mintha nem értette volna Kazayt, pedig elég értelmesen beszélt.

A többi ügyeket simán intézték el, csak itt-ott volt némi felszólalás.

A közgyűlés lefolyásáról a következőket közöljük:

Elnöklő főispán pont 3 órakor a közgyűlést megnyitotta.

Jelen voltak:

Dr. Baróthy Ákos, dr. Bozóky Alajos, Bozóky Béla, Frankó Endre, Gyöngyösi Lajos, Guttmann József, Hlatky Endre, dr. Hoványi Gyula, Kaczán Károly, dr. Konrád Márk, Mezey Mihály, Pallay Lajos, Palotay László, Ritoók Zsigmond, Serdült Bálint, Stark Gyula, Szokoly Tamás, dr. Várady Zsigmond, Schöppin Ágoston, Andriská Károly, Beczkay Lajos, dr. Berkovits Ferencz, Bertsey György, Déry János, Hoványi Géza, Mészáros József, Mihálovics János, Milibák József, id. Nagy Lajos, Papp István, dr. Radó Ignác, Reismann Mór, dr. Sarkadi Lajos, Stern Herman, Weisz Károly, Frankl László, Gábel Jakab, dr. Moskovits József, Szmelka György, Serényi Gusztáv, Ternyei Antal, Aufritsch Mór, Balogh Döme, Bartsch Sándor, Czeglédi Sándor, Deutsch Simon, dr. Döry Ferencz, Farkas Izidor, dr. Grósz Albert, Gyalokay Lajos, Hamathy Károly, Hering Sándor, Huzella Gyula, dr. Kazay Kálmán, Kugler Alber, Kunz Gusztáv, dr. Kutiák Ágoston, Mayr Sándor, Mihelfi Adolf, dr. Munk Béla, Müller Salamon, Némethy Károly, Nyíry György, Rendes Vilmos, Schenker Mihály, dr. Sonnenfeld Zsigmond, Sonnenwirth Bernáth, Száhlender Károly, Sztarill Ferencz, Steiner M. Albert, dr. Vári Szabó Béla, Weinberger Jakab, Weiszlovits Adolf, dr. Bulyovszky József, Rác Mihály, Komlóssy József, Szűts Dezső, ifj. Rimler Károly, Istvánffy István, Sztarill János, Bordé Ferencz, Darvassy Lajos, Dus László, Tóth Márton, Busch Dávid, Jablonszky Emil, Ragány János, Szűts István, Szántó Lajos.

A polgármester jelentése.

A polgármester havi jelentése részletesen ismerteti a közigazgatásra vonatkozó azon adatokat, melyeket már közöltünk.

Végül felemlíti, hogy b. emlékü Erzsébet királyné temetésén a város képviselőiben dr. Bulyovszky József polgármester, Mezey Mihály és id. Rimanóczy Kálmán törvényhatósági tagok résztvettek s díszes koszorút tettek le a ravatal mellett kijelölt kápolnában.

Bejeleníti a polgármester, hogy a honvéd-hadapród iskolát, tekintettel a királyné elhunytára, minden ünnepély nélkül, de azért lélekemelően megnyitották; ez alkalommal a parancsnok meleg szavakban emlékezett meg Nagyvárad város áldozatkészségéről. A megnyitáson a város képviselőiben a polgármester jelen volt.

A vízvezeték kibővítési munkálatai folynak. A szárazság és a munkálatok miatt a vízszolgáltatásnál akadályok voltak. Szerencse, hogy a kibővítési munkálatok keresztülvitelét a törvényhatóság elrendelte. Ezzel a további vízhiány remélhetőleg elkerülhető lesz, de még szükséges a Körözs medernek szabályozása a fenékgát által s ennek az előmunkálatára a polgármester a főmérnököt utasította.

Bejeleníti továbbá a polgármester, hogy a magyar orvosok a jövő évben Nagyváradon tartják országos kongresszusokat s a meghívá-

sért köszönetét fejezte ki Nagyvárad városának a kongresszust rendező bizottság elnöksége.

A nagyváradai gázgyár igazgatósága Erzsébet királyné elhunyt alkalmából a főbb utcákon a gázlámpákat gyászszalvontára s a temetés idejében meggyújtotta, azonkívül 100 frtot küldött a szobor alapra.

A Keresk. Csarnok által fenntartott felsőbb kereskedelmi iskolánál levő egyik tandíjmentes helyet a polgármester Lázár Lőrándnak adományozta.

Winkler Lajos közs. polg. iskolai tanár köszönetet mond, amiért a honvéd-hadapród iskolában a Nagyvárad városa által alapított helyre Szilárd nevű fiát vették fel.

Végül bejeleníti még a polgármester, hogy a Bazár-szoros kiszélesítése ügyében a kisajátítási bizottság megtartotta tanácskozását. A bizottság határozatát azonban a két érdekelt háztulajdonos megfeleltette s az most a miniszter előtt van. Mihelyt visszaérkezik, megteszi a további intézkedéseket.

A polgármester jelentéseit a közgyűlés tudomásul vette.

Interpelláció-özön.

A polgármester jelentésével kapcsolatosan megindult az interpellációk özöne. Négy városatyát öt ügyben intézett kérdést a polgármesterhez, illetve tanácshoz.

A német zengerek — és a városi építkezések.

Első sorban dr. Várady Zsigmond szólalt fel, két kérdést intéz a polgármesterhez.

1. Az első Nagyvárad városi társadalmi életére vonatkozik. A német orfeumok egészen meggyökeresedtek Nagyváradon. Mihelyt eltávozik a szintársulat, beözönlenek a német truppok. Meddig tart még ez? Nem bizik a téli színház közeli felépítésében, hanem azért kéri a főkapitányt, hogy jövőre csak magyar daltársulatoknak, magyar előadásokra adjon játszási engedélyt.

A polgármester régebben egy nagy bizottságot hívott össze értekezletre, hogy a középitésekre vonatkozó összes terveket tekintse át. Ezt hálával vette, mert ez az út, a melyen meg fogják érteni egymást s megvonhatják a határvonalat: mit lehet s mit nem. A pénzügyi helyzet teljes képének összeállításával megbizták a főszámvevőt; ez elkészült és felöleli az egész ügyet. Azonban még ezzel a kérdés nincs elintézve; azóta a nagy bizottság nem lett összehívva. Kéri a polgármestert, hogy a nagy bizottságot hívja össze.

Szigoru az adóbehajtás.

Balogh Döme az adók behajtása tárgyában interpellál. Arról győződött meg, hogy az adókat drákói szigorral hajtják be. Egy szegény ember 40 frt adótartozásából 10 frtot kifizetett s még sem kapott sehol haladékat és a lovát elakarták árverezni. Végre az ő kérelme folytán adott a polgármester haladékat. Tudja, hogy az adót fizetni kell, de kiméletet kér a polgárság részére.

A megháborgatott halottak.

Ezután dr. Kazay Kálmán orvos terjesztette elő interpellációját az olasz temetőben épített bonczház és az ezzel kapcsolatos sir-sértések ügyében. Szokoly Tamás és más két polgár kérték, hogy ne építtesse a tanács a temető kapu mellé a bonczházat, illetve, hogy a már félig kész épületet eszthetikai és közegészségügyi szempontból távolítsák el, annál inkább, mert annak a helyén temető van. A polgármester azt állította, hogy ott sir nincs és a kérelmet elutasították. Az építkezés tovább folyt. Ámde egy emésztőgödör ásásnál a hullaház közvetlen háta megett két koporsót találtak; az egyik sir egész az épület fala alatt van s alig lehet 10—12 éves, mert még a betű is látszik a koporsón. Erről személyesen győződött meg. Így a polgármester állítása teljesen megdőlt. Daczára, hogy Szokoly és tár-

sainak állítása igazolva lett, még rágalmozási pert akarnak ellenük indítani.

Szokoly Tamás: Állunk elébe!

Dr. Kazay Kálmán mint szakértő, egészségügyi és kö. lekedési szempontból kifogásolja az alkalmatlan helyre épített hulla-házat, annál inkább, mert az a higiéniai követelményeknek sem felel meg. Ezekért s még azért is, mert a sirokat 30 év előtt törvényes engedély nélkül megbontani nem lehet, kívánja, hogy a hullaház további építését azonnal szüntessék be, a már meglevő építést bontassák el s a hullaházat a temető hátsóbb részén, az egészségügyi követelményeknek megfelelően építtessék fel.

A hegyi doktor szanatoriuma.

Dr. Vári-Szabó Béla mély aggodalommal látja, hogy ugy Nagyváradon, mint a megyében a járványos betegségek egész sora: a vörheny, tifusz, kanyaró, difteritisz pusztít. A betegek fertőtlenítését, elkülönítését nem ellenőrzik. Például mikor a fertőző bajok felléptek, egy dugáru-üzlet, a Németh Sándor-féle szanatorium vezetője nem terjesztett be semmiféle jelentést. Innét terjed a fertőző betegség. Voltak fertőző betegek, kikről a hatóság nem tudott. A törvény nincs végre hajtva, virázkodik a dugáru-üzlet. Felkéri a polgármestert, hogy a dugáru-üzletet zárassa be. (Közbeszólás: Nem lehet! Változtassák meg a törvényt!)

A polgármester válasza.

Dr. Bulyovszky József polgármester sorba vette az interpellációkat s az előadás sorrendjében adta meg azokra a választ.

1. A német daltársulatok ügyében igéri, hogy a főkapitány működését ellenőrzi s azon lesz, miszerint német orfeumok ne kapjanak engedélyt.

2. A középitkezések tárgyában a nagy bizottság működésének legnagyobb akadálya a mostani általános pénzügyi viszonyban van, a melyek mellett biztos számítás nem lehet tenni. Rövid időn talán már rendezve lesz Ausztriával a kiegyezés s akkor olcsóbban juthatunk pénzhez. Várakozást kér, míg az országos kérdések tisztázva lesznek.

3. Balogh Dömének azt felelé, hogy az adók behajtására a törvény szorítja a hatóságokat. Rajta lesz, hogy a hol nyomor van, segítsen.

4. Dr. Kazay Kálmán interpellációjára azt válaszolta a polgármester, hogy a bonczház kérdése már a miniszternél van döntés alatt; azt be kell várni. A tanács a kegyeletet nem sértette meg; sir sértés nincs.

Szokoly Tamás: Meri ezt állítani?!

Dr. Bulyovszky: Ott vannak az iratok. — A mellékhelyiség építésénél találtak sirokat, de ezt a munkálatot azonnal beszüntették. — Várják be a miniszter intézkedését

5. Dr. Vári-Szabó Béla felszólalására azt válaszolja, miszerint a rendőrség örökös a Németh Sándor szanatóriumára s a gyógyszerket többször elkobozza. Ezért a miniszter a rendőrség ellen fegyelmet rendelt el, azonban ő (a polgármester) felirt, hogy itt hivatalos visszavétel nincs.

Kéri választ tudomásul venni.

Dr. Kazay Kálmán nem veszi tudomásul a polgármester választát, mert azt állítja, hogy az épület alatt sir nincs. Egész a fal alatt látta az egyik sirt. Áthágták a törvényt. A polgármester programbeszédjében ígerte a külvárosok fejlesztését s most közvetlen a házak mellé hulla-házat épített. Köszöni az ilyen fejlesztést. — Ha az épület elbontásáról a polgármester nem intézkedik, ő fog a jövő közgyűlésre e tekintetben indítványt beadni. Nem veszi tudomásul a választ.

Balogh Döme tudomásul veszi a választ, de azt látja, hogy a városnál a deficit végett szorítják az adót oly nagyon. Gazdálkodtak volna jobban, akkor nem lenne deficit.

A közgyűlés a válaszokat tudomásul vette.

*

A m. kir. miniszterelnök értesítette a várost III. Béla király és neje csonteklyéinek eltemetéséről. A kegyeletes ünnepélyén dr. Bu-

lyovszky József polgármester fogja képviselni a várost.

A vallás és közoktatásügyi miniszter kéziratos tudatja, hogy a közs. kereskedelmi tanonciskolának a felső kereskedelmi iskolával kapcsolatosan leendő szervezését jóváhagyta. Tudomásul vették.

A debreczeni—nagyvárad h. é. villamos vasut engedélyezési feltételének tárgyalásán leendő képviseltetésre hívja fel a várost a keresk. miniszter. — A leiratot kiadták a tanácsnak s a képvisellel dr. **Bulyovszky** József polgármestert bízták meg.

Az elveszett 68,000 frt.

Mikor erre a tárgyra került a sor, a közgyűlés tagjai csendben várták az előterjesztést.

Az ügy már két hónap óta sokat volt a közgyűlésben, a lapokban szellőztetve.

Tudvalevőleg az augusztusi közgyűlésen **Bertsey** György bizottsági tag interpellálta a polgármestert, hogy igaz-e, miszerint a szeszadó bérleténél a város akkori polgármestere évenként 18 ezer frtot elengedett a szeszadó bérlőjének?

Dr. **Bulyovszky** József polgármester a szeptemberi közgyűlésen válaszolt az interpelláczióra. A válasz lényege az volt, hogy az akkori polgármester látván, miszerint a kikötött összeg túl magas és így a 102 ezer frt helyett azt 86 ezer frtra szállította le. Különben az ügy lebonyolításával az akkori polgármester lett megbízva.

Az interpelláló: **Bertsey** György akkor nem vette tudomásul a választ, hanem kérte, hogy az egész tanácsot fegyelmi vizsgálat alá vegyék s az ügy megvizsgálására kérjenek a minisztertől szakközveget.

A szeptemberi közgyűlés a polgármester válaszát nem vette tudomásul, hanem kitűzte az ügyet tárgyalás alá.

Igy került tegnap a közgyűlés elé ez az ügy.

A polgármester multkori válaszána felolvasása után

Hlatky Endre

szólalt fel. Most nem áll előttünk, ugymond, a vád alá helyezési indítvány. Akár tartja azt fenn **Bertsey**, akár nem, ő egy indítványt tesz Oly kérdéssel van szó, melyet a lapokban és magánosok között is tárgyaltak már régebben. Vádakat hallani a volt polgármester ellen, hogy a város károsodott nagy összeggel, mely tőkésítve, mint kártalanítás 1 millióra is rugna. Egyszerűen nem lehet e felett napirendre térni, mert akkor azt mondanák, hogy eltussolták a kérdést s nem az igazság vezérelte a közgyűlést. Ez helytelen volna, ha elterjedne; ennek megczáfolását kívánja az érintett egyének becsülete. Bizottság vizsgálja meg a dolgot s ha van bűnös, bűnhődjék, vagy ha nincs, a meghurcoltnak adjanak elégtételt. Szükséges a vizsgálat, mert van ellenáramlat, a mely nem ismeri az ügyet. Nézete a következő az ügyben. Azt mondják, a polgármester elengedte a nagy összeget. Erről szó sincs, erre nincs irat. Nem is bérletről, csak a város vagyónának hallgatolagos kezeléséről van szó. A dolog keletkezése az, hogy mikor a regále megváltás történt, jutott Nagyvárad abba a helyzetbe, hogy kikellett adni a szeszadót. Azelőtt szabadon mért minden háztulajdonos. Mikor 1889-ben a szeszadót ki akarták adni, ide jött Vaskóhról **Weisz Lázár** s 100,000 frt bért ígért a kizárólagos italmérési jogért. A polgárság érdeke azt követelte, hogy ezen a jogon ne nyerjen a város, csak annyit szedjenek be, mint a városnak van a jog. Ma arról panaszkodunk, hogy egy tőkét elvesztettünk, mert az elérhető

nyereségért nem kártalanítanak bennünket. Akkor **Weisz Lázár** ajánlatát visszautasítottuk s mozgalom indult meg, hogy a kimérőktől a a 70,000 frtot szedjük be. Ez nem sikerült. Ekkor **Berger** mintegy 40 társával szövetkezetet nyitott a szeszadó beszedésére: ez sem sikerült s a szövetkezet 10.000 frt évi leengedést kért. Ennek dacára 3 év múlva a szövetkezet feloszlott. Ez alkalommal volt ugyan Gyuláról egy ajánlattevő, aki 3 évre évi 81127 frtot ígért, azonban 70,000 frtért **Ullmann** adtuk a jogot s panasz az ő kezelése ellen soha nem volt. 1895-ben a közgyűlés felhatalmazta **Sal Ferencz** polgármestert a kezelés és értékesítésére. 70,000 frtért ismét **Ullmann** nyerte el a kezelést. Voltak most is, akik magasabb összeget ígértek, de ezt nem fogadta el azon indokból, a mi vezette előbb a közgyűlést. Ha nyerni akart volna a város, meghirdetik az árverést és 30—40 ezer frtot nyertünk volna. Az is vezette a polgármestert, hogy ne lássa az állam, miszerint magas jövedelmet széd a város, mert akkor az állam is emelte volna a bért és ezt megsínylené a polgárság. Ha ez az eljárás baj volt, ne csak a polgármestert okolják. Itt nincsen szó nagy károsodásról, panamáról, de az ilyen kérdéseknél nem czélszerű napirendre térni, hanem felelő kell tártani az ügyet. — Küldjenek ki a vizsgálatra egy bizottságot, a mely nem tisztviselőkből, hanem független polgárokból álljon s legyen közte **Bertsey** is, s lássa az iratokat. Találnak az iratok között olyan nevet is, aki nem él s a kit nem vezetett más, csak a város érdeke: **N. Justh** Sándor nevét, aki azt írta akkor, hogy adják ki, az ajánlatok mellőzésével a jogot a szövetkezetnek s akkor hálás lesz a közönség. Egy bizottságot küldjenek ki, hogy tisztázva legyen az ügy.

Serényi Gusztáv szólalt fel ezután. Azon időtől fogva — ugymond — hogy a város ügyeinek intézésében részt venni szerencséje van, még nem volt olyan nehéz helyzetben, mint jelenleg, midőn kötelességének tartja védelmére kelni annak a volt polgármesternek, ki neki a multban annyi keserűséget okozott; — pedig kedvező alkalom volna annak megtorlására. De nem teszi, mert nem a bosszúállás, nem a megtorlás viszketege, hanem az igazság melletti állásfoglalás vezérelti.

Azonban áttérve a dolog érdemére, azt hiszi, hogy mindenek előtt az a kérdés, miszerint van-e a fölhozottakban olyan adat, mely akár a felelősséget, akár a vizsgálat elrendelését igazolhatná.

Nézete szerint nincs! Mert igaz ugyan, hogy a volt polgármester 1896-ra a szeszfogyasztás kezelésének összegéből, én nem tudom mennyit, hát mondjuk, hogy 18 ezer forintot, vagy három évre 68 ezer forintot leengedett, de az is igaz, hogy azt megtenni joga volt: mert a törvényhatósági bizottság az egész műveletet az ő kipróbált ügybuzgalmára és korlátlan belátására bízta. Lévéen ő azon időben városunknak sokak által hangoztatott szigorú sparmeistere.

De lássuk csak közelebbről, hogy ugyan minő szörnyű dolgot követett el a volt polgármester megbízásának körében? Hát elkövette azt, hogy a szeszkezelés kérelme folytán azok üzleti könyveit átvizsgálta s miután alaposan meggyőződött arról, hogy az előre meghatározott túl magas összeg mellett nem prosperálhatnak, sőt a bukás veszélyeinek is ki lennének téve, tehát a méltányosság álláspontjára helyezkedett s őket megfelelő leengedésben részesítette, mi által egyrészt a kezelésnek további fenállhatását a város érdekében biztosította, másrészt őket a bukás veszélyeitől megmentette.

Hogy forma hibák, esetleg tévedések történtek, megengedi, hiszen ez mind közönséges emberi dolog. De ha történtek, ugy abban egyaránt részes ugy a volt polgármester, mint a törvényhatósági bizottság. Hiszen évről évre a tvhatóság előtt feküdtek a költségelirányzatok,

a zárszámadások, melyeknek minden egyes részeit tételről-tételre átvizsgálta a pénzügyi szakosztály, helybenhagyta a közgyűlés, megerősítette a magas miniszterium, a nélkül, hogy e tekintetben a legcsekélyebb kifogás vagy észrevétel tétetett volna.

De mindezekről eltekintve, kérde, hogy helyes-e az, miszerint a most már nyugalmazott polgármester személyében sokszor rosszul tájékozott nyilvánosság elé állítanak egy embert, ki 22 éven keresztül ernyedetlen buzgalommal, lelkiismeretes becsületességgel, legjobb tudása szerint intézte a város ügyeit; kinek városunk közönsége: szépművészeti, vagyongyarapodási, kulturális és közmívelődés tekintetében annyit köszönhet. Kiről hármít mondjának ellenesei, a város irányában elévülhetlen érdemei vannak.

Ezek után, tekintettel arra, hogy a napirendre hozott ügyben a visszaélés vagy összejátszás tényei fenn nem forognak; tekintettel arra: hogy sem a volt polgármester, sem a tanács, sem a szeszfogyasztás kezelése gyanura okot nem szolgáltatott: indítványozza, miszerint a teljesen tárgyaltalan és a város vezetőségét kompromitáló ügy felett egyszerűen napirendre térjenek.

Gábel Jakab zaj között szólal fel s **Hlatky** és **Serényi** beszédét azzal akarja pótolni, hogy bérlet nem volt s leengedésről nem, csak helyesbítésről lehet szó.

Bertsey György köszönetet mond **Hlatky**-nak, hogy feltárta a dolgot. Nem krakéler s különösen olyan ember iránt, mint **Sal Ferencz**, hálás. Minden fele beszélték a dogot; rá tudna mutatni 50-re is itt, hogy az ügyet, mint valóságot mondták. A mostani szegénység szülte az interpellációt, mert azt mondták, ha a 68 ezer forint megvolna, nem lenne deficit s nem kellene a közköltséget emelni. Elfogadja **Hlatky** indítványát; küldjenek ki egy kilenczes bizottságot.

Dr. **Hoványi** Géza nem tartja szükségesnek a vizsgálatot, oly világos a dolog. A kérdés fel van fujva s ezen a közgyűlésnek haladni nem szabad. Ugy van a dolog, a mint **Hlatky** elmondta. 1895-ben csak arról volt szó, hogy az államnak fizetendő bért beszedjék. 400 család élt a szeszital kimérésből s nem akarta a város hogy idegenek zaklassák ezeket. Ezért nem adták **Weisz Lázár**nak sem, nehogy a 30 ezer frtot duplán megvegye a lakosokon. **Ullmann** sem, a konzorcium sem tudott boldogulni. 1895-ben behozták a városi illetéket s ennek rendezésével **Sal** bízták meg. Ekkor tett erre **Ullmann** ajánlatot. Az elvi megállapodásnál felvettek egy összeget, de a tényleges fogyasztás alapján az igazi összeg lett 76 ezer frt az állami és 10 ezer frt a városi fogyasztási adó után. — 1896-ban **Ullmann** meggyőződött, hogy ez a 86 ezer frt is túl magas, s azért mondta, miszerint nem reflektál a másik évből rá. A polgármester előbb nem akarta olcsóbban adni, de meggyőződött, hogy kára lesz a városnak. 2 évre 72 ezerben alkudott meg. — Végül hivatkozott arra, hogy egy 22 éves tiszta multtal bíró egyénnel szemben nincs szükség vizsgálatra.

Dr. **Várady** Zsigmond a vizsgálat mellett van. A mende-mondákkal szembe kell szállni s nyíltan bizonyítani, hogy nem loptak.

Stern Hermann a vizsgálat ellen nyilatkozik.

Dr. **Hoványi** Gyula a vizsgálat ellen van. **Sal** ugy járt el, amint kellett. Mig a bizottság működik, a rágalom terjed. Ha 9 ember beadja jelentését, azt mondják, nem a közgyűlés, csak 9 ember mentette fel. A polgármesteri szék érdekében is mellőzzék a vizsgálatot. Néha a polgármester becsületében bizva, diskrétdolgokkal kell megbízni. — **Sal Ferencz** oly arany becsület, hogy meg kell mutatni, miszerint most is bizunk benne.

Hlatky Endre ismételt felszólalásában 5 tagu bizottság kiküldését kéri.

Serényi, Szokoly és dr. Hoványi Gyula hozzászólása után elfogadták a Hlatky indítványát.

Az ötös bizottságot Némethy Károly, Hlatky Endre, Reismann Mór, Szokoly Tamás és Bertsey György törvényhatósági tagokból választották meg, azzal, hogy a jövő közgyűlésre tegyenek jelentést.

Városatyák választása.

A folyó év végével a választott törvényhatósági tagok felének mandátuma lejár. A megüresedett helyek betöltésére a választást november hó 6-ra tűzték ki. Választási elnökök lesznek: Várad-Olasziban: dr. Hoványi Géza, Várad-Ujvárosban: Mezey Mihály és Várad-Váralján: Ullmann Izidor.

A Pecze rendezése.

A tanács előterjesztést tett az Aduna és Pecze rendezéséről. Javasolja, hogy a munkálatok mielőbbi megkezdésével s házilag leendő elkészítésével a tanácsot bízzák meg. A szükséges kisajátítások kártalanítására a Pecze-rendezési alaptól 4500 frtot utaljanak ki.

Szokoly Tamás a Peczet a városon felül akarná a Körözsbe vezetni.

Dr. Buljovszky József kijelenti, hogy ez keresztülvihetetlen, mert a Körözs magasabban fekszik. A szabályozás tervét vízi mérnökök készítették.

Dr. Moskovits József azt kívánja, hogy a Peczet a városon bótoltják be, vagy keskenyebbre vegyék s mélyítsék, különösen közegészségügyi szempontból. Indítványozza, hogy a Pecze szabályozás munkálatát árlejtésre tűzzék ki.

Hlatky Endre feltegeti, hogy milyen jogokat kell respektálni a Pecze rendezésénél.

Bertsey kifogásolja a városi munkáknál a házi kezelést.

A tanács javaslatát elfogadták azzal, hogy a munkálatokat árlejtésen adják ki.

*

A közuti költségvetést elfogadták azzal, hogy a jövő két évben is 10% lesz az utadó.

Az orsz. központi hitelszövetkezet részére 2000 koronával két részjegy jegyzését javasolta a tanács és pedig a Friedländer Náthán-féle alaptól.

Többen felszólaltak, hogy alapítványi összegből nem, hanem a törzsvagyomból jegyezzenek.

Dr. Sarkadi Lajos 5 részvény jegyzését indítványozta.

A közgyűlés a tanács javaslatát fogadta el.

A pénzügyi palota építése.

Hosszabb vitát keltett az irgalmasok által építendő pénzügyi palota építési vonalának kérdése. A tanács javasolta, hogy az irgalmasok mostani sarka és a Döry-ház vonalába építtessék a pénzügyi palota; a Popper-ház emeletesre építése pedig engedélyeztessék. Egyben az utca a Hadady-féle bódé elhárnyásával s a kőhid kiszélesítésével bővítessék.

Többen szóltak hozzá, különösen azt hangsúlyozva, hogy legalább az irgalmas rend által megajánlott 2 méterrel építsék beljebb a palotát s akkor a Popper-házat is beljebb kell építeni.

Az ügy tárgyalását a jövő közgyűlésre tűzik ki s utasították a tanácsot, hogy addig tudakozódjanak Proppernél, hajlandó-e egyezség útján a 2 métert, esetleg csekély összegért átadni.

Az idő előre haladván, elnöklő főispán a még hátralévő ügy tárgyalását ma, pénteken délután 3 órára tűzte ki.

TÁJÉKOZTATÓ.

Október 15. Szigligeti társaság ülése a Gazdasági és Iparb. helyiségében d. u. 5 órakor.
Október 16. Népgyűlés Nagyszalontán, d. e. 9 órakor.
Október 16. A belényesi ev. ref. egyház ünnepélyes megnyitása d. e. 10 órakor.
Október 19. Esküdtszéki tárgyalás.
Október 26. Esküdtszéki tárgyalás.
November 2. A Nagyvárad sajtópöre.
November 19. A kath. kör gyászúnnepélye.

UJDONSÁGOK.

* **A pozsonyi káptalan új tagjai.** A hivatalos lap legújabb száma három új pozsonyi kanonok kinevezését hozza. Mikoványi Mór szomolányi plébános, Schiffer Ferencz és dr. Való Simon lettek az új kanonokok. E két utóbbi kinevezése országszerte örömet kelt. Schiffer Ferencz mint a központi kath. legényegylet elnöke sokat fáradozott az iparos ifjak vallásos és hazafias irányu művelésén. Szabóky halálával került a kezébe a kath. legényegylet ügyeinek vezetése és hízegés nélkül mondhatni, hogy felvirágoztatta azt, nyugodtan bizhatja azt utódjára. Dr. Való Simon egy negyedszázad óta tanulmányi felügyelője a központi papnöveldeknek. Az ország minden részében számos tanítványa van a papság soraiban, akik mind őszinte tisztelettel viseltettek iránta s örvendenek megérdemelt kitüntetésére felett.

* **Megválasztott megyebizottsági tagok.** A megyei törvényhatósági bizottsági kerületekben tegnap végbement választások eredményéről tudósítónktól táviratilag eddig a következő tudósításokat vettük:

A beéli kerületben megválasztott egyhangulag Balogh Kálmán, a beéli l. sz. püspökségi uradalom főerdésze és Reinle Gyula főispáni titkár.

A pecze szent-mártoni kerületben egy kis mérkőzés is volt Weigl Róbert főerdész és Ferencsik Ödön l. sz. püspökségi központi erdő gondnok között. Megválasztott Weigl Róbert 156 szavazattal Ferencsik Ödön 101 szavazatával szemben.

* **Minden nap szentmise a királynéért.** Több főrangú hölgy igaz keresztény módon akarván kifejezni a nagy halott fölötti bánatát és a felséges ur valamint magas családja iránti részvétét: elhatározta, hogy egész éven át minden nap egy szent misét mondatnak a boldogult lelki üdvéért. A szent mise az angol-kisasszonyok templomában tartatik hétköznap 7, vasár- és ünnepnap pedig 8 órakor.

* **A megsürgött kisajátítás.** A Bazárszoros kibővítése céljából, tudvalevőleg Mayr Sándor és Weiszlovits Adólf háztulajdonosokkal nem sikerült a békés megegyezés és így ezen két házra nézve a miniszter elrendelte a kisajátítást. Az e célból kiküldött bizottság megtartotta a tárgyalást, azonban a háztulajdonosok a bizottság határozata ellen felebbezést nyújtottak be s a polgármester azokat felküldte döntés végett a miniszterhez. Az ügy jelenleg a bizonytalanság stádiumában van. A tanácsban ugyanis felmerült, hogy Nagyváradnak ez idő szerint nincsen pénze és aligha keresztül viheti a kisajátítást. Ez a bizonytalan állapot azonban a háztulajdonosokra sem a legkedvezőbb. Mayr Sándor beadványt intézett a városhoz, a melyben panaszkodik, hogy üzlethelyiségeit kellelőleg nem tudja értékesíteni, mivel mindenki fél, hogy esetleg 3 hónap múlva ott kell hagyni az üzlet-helyiséget. A beadványban kéri, miszerint a további károsodástól óvja meg a város s a törvényhatóság rendkívüli közgyűlésen határozzon a fontos ügyben, hajlandó-e mindenáron kisajátítani a két házat vagy nem.

* **Pályázat.** A nagyvárad kir. törvényszéknél egy aljegyzői állás üresedett meg, a pályázati kérvények 2 hét alatt nyújtandók be a nagyvárad kir. törvényszék elnökéhez.

* **Helyszíni szemle a temetőben.** Az olasz temetőben tegnap délelőtt volt a sirásó lakás vizsgálata. A bizottság konstata, hogy az épület és a lakás jó és még sokáig lakható állapotban van. A lakás belső téréfogata is elegendő egy sirásó részére. Ez alkalommal a bizottság megtekintette a hírhedt bonczházat, a

mely sirokra van építve. A vasárnap kiásott sir felett a gödröt betömték, s nem is ásnak más emésztő gödröt, hanem az elhasznált folyadékok felfogására és megsemmisítésére tonna-rendszert alkalmaznak. Hát a fal alatt levő sir, hogy lesz helyreállítva?

* **Nem lesz telefonunk Budapesttel.** A nagyváradai telefonhálózatot újévkor átveszi az állam a mostani tulajdonostól. Ha a nagyváradai villamos vasut létesül, ez igen megehezíti a telefon vezeték elhelyezését s a hol a villamos vasut felső vezetékkel lesz ellátva, ott a telefont igen nehéz lesz keresztülvinni, vagy földalatti vezetékkel kell alkalmazni. A villamos vasut vezetékének hatalmas árama ugyanis magához vonzza, felszívja a telefon áramját. Mint illetékes helyről értesülünk, daczára, hogy a helyközi távbeszélő az állam tulajdonába és kezelésébe megy át, egyhamar nincs kilátás arra, hogy Budapest-Nagyvárad között a telefont létesítsék. És pedig nincs rá pénz. A budapest-berlini telefon vonal jó időre felemésztette azt a költséget, amely felett a miniszter e célra rendelkezik.

* **Eljegyzés.** Antalóczy Sándor, gróf Zichy diószegi uradalmában levő gazdatiszt, eljegyezte Eberhard Malvin kisasszonyt, özv. Eberhardné szép és művelt leányát.

* **Névmagyarosítások.** A belügyminiszter cséffai illetőségű Fink Béla vasuti váltóór névnek Fenyvesi-re, Toma György n.-szalontai állomásfelügyelő Tolnai-ra, Fried Efraim államvasuti hivatalnok, bárándi lakos Fenyő-re, Reichter Vincze b.-ujfalui pályáőr Biró-ra és Richter Gyula Reményi-re való változtatását engedélyezte.

* **Halálozás.** Kreith Béla gróft, szabadságharczunk muzeumának fáradhatlan szervezőjét nagy csapás érte, neje gróf Kreith Béláné sz. Fárnek Janka elhunyt. A mélyen sujtott férj a következő, elhunyt arczképét viselő gyászjelentést adta ki:

A legmélyebb fájdalommal telt szívvel tudatom, hogy drága nőm, az én egyetlen boldogságom gróf Kreith Béláné született Fárnek Janka 47 éves korában október 9-én reggel az egekbe költözött. Temetése október 11-én kedden délután 3¹/₂ órakor lesz a Park-klubbal szemben lévő Stefánia-ut 51. számú villából. Fájdalmamat vigasszal enyhíteni nem lehet. Az Isten fogadja őt a gyulai közé. Budapest, 1898. október hó 10. Áldás és béke poraira! Gyászolják: gr. Kreith, Fárnek, Kerekes, Gottscheer, Czibur, Walkovszky, Noszlopy, Teszary, Oláh, Batta családok és boldogtalan férje gr. Kreith Béla.

* **Az ország egészsége.** A belügyminiszter az 1897. évi egészségügy állapotára vonatkozó kimutatást — melyet egy héttel ezelőtt közöltünk lapunkban — megküldötte a vármegyének.

* **De genere Huba.** Közöltük annak idején, hogy Szemere Lajos belügyminiszteri fogalmazó és császári és királyi kamarás újszülött fiának családnevét a fővárosi VIII. kerületi anyakönyvvezető másként írta be, mint azt az atya kívánta. Szemere Lajos ugyanis egy hitelesített aláírással családi czimerfestményt mutatott fel bizonyítékul arra, hogy teljes neve: »Szemerei Szemere Lajos de genere Huba«, az anyakönyvvezető azonban e festményt bizonyítékul nem fogadta el és az újszülött családi nevét »Hubai szemerei Szemere«-nek anyakönyvelte. Szemere Lajos ez ellen a főváros polgármesteréhez folyamodott s mellékelte a belügyminiszterium által hitelesített ősfáját, melyen neve szintén ugy fordul elő, mint a czimerfestményen. Halmos polgármester ehhez képest október 9-én kelt 34706. számú rendeletével az anyakönyvvezetőt utasította, hogy az újszülött családi nevét az anyakönyvben »Szemerei Szemere Lajos de genere Huba«-ra igazítsa ki.

* **Furfangos cigányok.** Gömör-Kishont-megye területén nagyon elszaporodtak a vándor cigányok, kik egyik rablást a másik után

követik el, izgatottságban tartva egyes községeket. A zlatnoi csendőrsnek sikerült egy 15—20 tagból álló bandát kézre keríteni, megakadva négy vagy öt kocsi lopott holmival és 8 drb lopott lóval, de utközben a csendőroket kijátszva, négy férfi megszökött, s hogy melyik megye felé vették utjokat, nem tudni. Most közzéteti Gömörmegeye hü fiait.

* **Megunta az életét.** Kóti Balázs b.-udvari lakos áldott jó természetű ember volt, s nem is volt neki mással baja csak az asszonyával, mert hát az asszony hiába, csak asszony szokta mondogatni. A multkor is heves összeszóalkozás történt köztük. Az öreg Kóti Balázs véget akarván vetni ennek a czudar életnek, felment a padlásra és felakasztotta magát, s rokonai csak akkor bukkantak rá, midőn elkötözött az árnyékvilágról.

* **Szerkesztők árverés alatt.** Komor, vészteljes fellegek szállingóznak a »Budapesti Napló« szabadelvű, de mindazonáltal pártoktól többé-kevésbé független fővárosi lap felett. A Pesti Napló összekocczant szerkesztősége volt megalapítója s büszkén nevezték az általuk megalapított lapot az *újságírók lapjának*. Ezen alapítás sikere mindeztideig csudásnak volt nevezve. Mindeztideig — mondjuk, mert a hivatalos lap tegnapi számában közzétett árverési hirdetményből kitetszik, hogy *Vézi József* és *Braun Sándor* a Budapesti Naplónak csak egyedül szelleméért felelősek annak dacára, hogy az anyagi felelősséget is a maguk szakállára vállalták. A hermaneczi papirgyár ugyanis *Vézi József* és *Braun Sándor* 9104 frt 58 kr. követelés és járuléka erejéig árvereli, de csak az alperesektől lefoglalt s 2966 frtra becsült ingóságok erejéig van remény a sikerre.

* **Furfangos csaló.** Ily czímen megirtuk a minap, hogy miképen csapta be egy szédelgő házaspár *Csapó János* helybeli koresmárost, a kítől 2 napi tartózkodás után a tartozások hátrahagyásával megszöktek. Egy kis bórönd maradt csak hátra, melyben egy névjegy találtatott e fölirással:

Zsidai János.

Budapest, Dob-utca 77.

A nagyvárad rendőrség a névjegy feliratát megtáviratozta a fővárosi rendőrségnek. A budapesti főkapitányság ez alapon nyomozni kezdett de eddig kevés eredménnyel. A dob-utca 77. szám alatt *Zsidai János* nevű ember soha se lakott ugyan, de a rendőrség azért tisztában van vele, hogy a szédelgést nem is ez vagy egy ilyenű ember követte el, hanem valami kiérdemült pinczér és kedvese, valami kiérdemült kasszirlány, a kiket már hónapok óta országosan keresnek. A szédelgőket egész sereg detektív nyomozza.

Hamis tanuszerzésért elítelve.

— Feldmann Ferencz bűnügye. —

Egy régi bűnper nyert tegnap befejezést a törvényszéken, egy olyan per, amelynek aszála benyulnak egy polgári perbe. Ötödik izben tárgyalta a törvényszék ezt tegnap. Négyeszer elnapolták, mert a vádlott újabb és újabb mentő tanukra hivatkozott, de hiába, mert a vád be lett bizonyítva s a törvényszék el is ítélte.

Feldmann Ferencz berettyó-ujfalui terménykereskedőnek az ügye ez, aki ellen egy másik bűnper is folyamatban van gyujtogatásra való rábírásért. Ezért a vádért vizsgálati fogságban is van s így fegyveres őr kísérte a tárgyalásra.

Magával a bűnperrel több izben foglalkoztunk, mert szenzációs az minden izében. Szenzációs, mert a vádlott lakóhelyén ismert ember, s úgy látszik, hogy nagy vagyona is van, de szenzációs azért is, mert az ilyen természetű vádaknak a bebizonyítása nagyon ne-

héz, sőt mondhatni a legtöbb esetben lehetetlen.

Pedig, hogy nagyon sok polgári pernek ilyen vége lehetne, azt azok, akik az igazságszolgáltatással foglalkoznak, igen jól tudják.

A tegnapi végtárgyalásnak a legnagyobb szenzációja az volt, hogy az ügyész kérte a törvényszéktől a végtárgyalási jegyzőkönyv egy részének az áttételét, hogy az egyik tanu ellen a *hamis eskü* miatt a bűnper folyamatba lehessen tenni.

Magáról a végtárgyalásról a következőkben számol be tudósítónk:

A bűnper előzményei.

A tárgyalást *Nagy József* vezette, előadó *Kiss Rezső*, szavazóbíró pedig *Simai Gyula* volt. A vádhatóságot dr. *Balázs Tihamér* képviselte, míg a vádlottat *Hegyesi Márton* ügyvéd védte.

A bűncselekmény a következő:

1895-ben halt meg *Nadányi Ferencz* duzzadag földbirtokos, aki még a ravatalon fektült, amikor már megjelent a gyászoló családnál *Feldmann Ferencz* b.-ujfalui terménykereskedő és elmondta, hogy ő az elhaltól 100 métermázsa gabonát vett s arra az elhalt 3500 frtot fel is vett. Kérte tehát a családot, hogy ezen 3500 frtot neki fizessék vissza.

Miután erre a *Nadányi* család hajlandó nem volt, az ügy a polgári bíróság elé került. *Feldmann* két tanut jelentett be.

Az egyik *Kohn Dávid* volt, aki a járásbíróság előtt az esküt le is tette arra, hogy *Nadányi* tényleg felvette a 3500 forintot.

A másik tanu, *Fonyad József*, nem jelent meg, s mikor a második idézésre megjelent, azt adta elő, hogy *Feldmann* neki ötszáz forintot ígért azon esetre, ha megesküszik, hogy ő is látta, amikor *Feldmann* a pénzt felvette. Erre előlegül, mint mondta, 50 forintot kapott is, amit le is tett a járásbíróságnál.

A polgári per a *Nadányi* örökösök ellen *Feldmann* kezdte, de 3 nap múlva vissza is vonta, a bűnper pedig ellene azóta folyt.

Már a mult év december 3-ikán meg volt a végtárgyalás, azonban újabb tanuk kihallgatása miatt ez év márcziusában, május és júniusában voltak tárgyalások, míg végre most az ötödik tárgyalás után meg lehetett hozni az ítéletet.

Tanuvallomások.

A tegnapi tárgyalás első tanuja *Magyar Bálint* volt.

Ez a tanu lényegtelen vallomást tett.

Hasonlóan lényegtelen vallomást tett *Frankl Arthur*.

Utánuk özv. *Kohn Dávid* német hallgatták ki, annak a tanunak a feleségét, aki a polgári perben megesküdött arra, hogy előtte számolta le a 3500 frtot *Feldmann Nadányinak* a kezeihez.

A tanu elmondja, hogy mikor a férje meghalt szegényen maradt, most azonban már szatós üzlete van.

Érdekes, hogy egy névtelen levél is érkezett a törvényszékhez, amelyben az van megírva, hogy *Kohn* nének az üzletet *Feldmann* nék vették, azért, hogy ne valljon.

A névtelen levél írója azt állítja, hogy *Feldmann* felesége egyszer tíz forintot küldött *Kohn* nének.

Kohn né erre nézve a következőket vallja: Elnök: Azt tudja, hogy *Feldmann* magának tíz frtot adott?

Tanu: Az nem igaz, nem kaptam egy krajczárt sem tőle.

— Hiszen maga panaszkodott, hogy *Feldmann* nék nem adnak magának eleget.

— Nem mondtam én azt kérem.

Schvarcz Herman vallomása.

Érdekesebb volt a *Schvarcz Herman* vallomása, aki azt vallotta, hogy ő neki *Rosenfeld Mór* né, a *Kohn Dávid* né sógornője mondta, hogy *Kohn* né panaszkodott, hogy *Feldmann* nék nem segítik, pedig volna erre okuk.

E tanu így beszélte ezt el.

Elnök: Mit tud e dologról?

Tanu: Nekem *Rosenfeld Mór* né, a *Kohn*

Dávid né sógornője beszélte, hogy *Kohn* né panaszkodott, hogy a férje hamisan esküdött meg *Feldmann* mellett s hogy ennek lett a férje az áldozata.

— Van-e tudomása arról, hogy *Feldmann* mostanában pénzt adott *Kohn* nének?

— Igen. *Rosenfeld* né azt is mondta, hogy *Kohn* né már kapott tíz forintot s hogy azzal biztatták őt, hogy lesz gondjuk rá.

Védő: Honnan tudja azt, hogy segítették?

Tanu: Azt onnan is lehet gondolni, hogy amikor *Kohn* meghalt, semmije sem maradt, s most *Kohn* nének üzlete van.

A vádlott a tanunak a vallomása után azt igyekezett bebizonyítani, hogy a tanu haragosa.

Ezzel szemben a tanu azt állítja, hogy ők ellenséges viszonyban nincsenek.

Schvarcz után *Rosenfeld* né hallgatták ki, aki ellen később az ügyész kérte hamis eskü miatt az eljárás megindítását.

A tanu semmiről sem akart tudni, mindenképen azt akarta bebizonyítani, hogy ő soha sem beszélt *Schvarcz* czal.

Azt mondja, hogy ő már régen rossz viszonyban van *Kohn* nével s így nem is beszélhetett vele.

Vallomása közben az elnök többször figyelmeztette, hogy vallomására esküt kell tennie, de ő megmaradt vallomása mellett, még akkor is, amikor *Schvarcz* mindent a szemébe mondott.

A korona tanu.

A tegnapi napnak a főtanuja *Kugler Antal* volt, aki mindenben megerősítette azt, amit *Schvarcz* állított *Rosenfeld Mór* néről.

— Emlékszem, ugymond, hogy nekem egy izben *Rosenfeld* né ezt mondta:

Már mindenkit kihallgattak a *Feldmann* bűnperében, csak épen a sógornőmet *Kohn* né nem. Pedig az tudna sok mindent elbeszélni. Ő panaszkodott nekem, hogy a férjét is *Feldmann* tette a sirba a hamis tanuzással s noha megígérte, hogy segíteni fog, azt még sem teszi.

Ezt a tanut is szembesítették *Rosenfeld* nével, azonban ez csak megmarad tagadása mellett.

Tízszere is elmondja:

— Meg merek arra százszor is esküdni, hogy soha nem mondtam ezt.

Egyszer ki is fakadt, azt mondta a tanunak: Ez rágalmazás, amiért azután az elnök rendre is utasította.

A közbeeső indítványok.

Ezzel a bizonyítási eljárás véget is ért.

Az elnök felhívta az ügyészt, hogy közbeeső indítványát tegye meg.

Az ügyész ellenezte *Rosenfeld* né megeskütését, míg a védő az összes tanukat meghitteltetni kérte.

A törvényszék a védő kérelmének adott helyt.

Megeskütték a tanukat.

Amint az eskü utolsó szavai elhangzottak, az ügyész állva maradt s a következőket mondotta:

— Miután *Rosenfeld* né olyan dologra esküdött meg, amit más két tanunak a vallomása megczafol, miután ezt az ügyet elnapoltatni nem akarja, kéri a mostani tárgyalási jegyzőkönyvnek a *Rosenfeld* né, *Kugler* és *Schvarcz* vallomásait tartalmazó részét hivatalos másolatban sürgősen áttenni, hogy *Rosenfeld* né ellen a hamis eskü miatt az eljárást folyamatba lehessen tenni.

A vád és védelem.

Ezen indítványa után az ügyész áttért a vádbeszédjére.

Hosszu, szép és érvekben dus beszédben bizonyította a vádlott bűnösségét.

Ő teljesen bebizonyítottanak látja a bűncselekményt nem csak a tanuknak a vallomásával, hanem egyszersmint a mellék körülményekkel is, amelyek mind azt igazolják, hogy a vádlott bűnös.

A legszigorubb büntetést kéri.

Ezzel szemben a védő a vádlott ártatlanságát bizonyította úgy a tanuk vallomásával, mint a mellék körülményekkel.

Szerinte a mellék körülmények épen a vádlottnak az ártatlansága mellett szólnak.

Kérte a vádlott teljes felmentését s a meghurcolt becsületének helyreállítását.

Az ítélet.

Este hét óra volt, amikor a törvényszék hosszas tanácskozás után kihirdette az ítéletet.

A törvényszék a vádlottat bűnösnek mondta ki, a büntető törvénykönyv 222. §-ának második bekezdésének első pontjába ütköző hamis tanúzásra való rábírási vétségében s ezért a vádlottat *egy esztendői* fogházra s *háromszáz forint* pénzbüntetésre, ami nemfizetés esetén további *harmincz* napi fogházra lesz átváltoztatva, továbbá az összes költségek viselésére.

Elrendelte továbbá a törvényszék a büntelt képező *ötven forintnak az elkobzását* s azt, hogy a végtárgyalási jegyzőkönyvek az ügyész által kért részei áttétessenek az ügyészhez a *Rozenfeldné* ellen megindítandó új bűnper végett.

Az ítéletet az összes érdekelték megfelelőbezték.

EGYESÜLETEK.

A Pázmány-egylet gyűlése. Az *Országos Pázmány-egyesület* választmánya pénteken, okt. 14-én a budapesti Kath. Kör helyiségében ülést tart. Ülés kezdete d. u. 5 órakor. Tárgy: A kiküldött bizottságok jelentése dr. *Kiss János* által. Indítványok. Az elnökség.

A Szigligeti-társaság ülése. A *Szigligeti-társaság* tisztviselőit és választmányi tagjait van szerencsém a f. hó 15-én d. u. 5 órakor a »Gazdasági és Iparbank« igazgatósági szobájában tartandó választmányi ülésre tisztelettel meghívni.

Nagyvárad, 1898. október hó 12-én,

Rádl Ödön,
elnök.

TANÜGY.

A róm. kath. iskolák mint a magyar nyelv terjesztői.

Pestvármegye tegnap tartotta meg rendes havi közigazgatási bizottsági ülését. Ezen ülésnek igen érdekes pontja volt *Tóth József*, kir. tanfelügyelő jelentése a tanügy állapotáról, melyben elismeréssel adózik a pestvármegyei róm. kath. iskolának a magyar nyelv sikeres terjesztéséért. A többek között a következőket mondja:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter a magyar nyelv sikeres oktatása és terjesztése körül tanúsított szorgalmuk elismeréséül, *Tomasics Sándor* szentistváni r. kath. és *Pich Aranka* hidegkúti tanító részére egyenként 50 frt jutalomdíjat engedélyezett, amit a tanfelügyelő nekik ünnepiesen adott át, buzdítva őket a hazaszeretethez a nép gyermekeibe való ápolására. Örömmel jelenti a tanfelügyelő, hogy a szt. István r. kath. iskolában, a hol ezelőtt 15—20 évvel a magyar nyelven való tanítás csak zöm desiderium volt, ma már a tanítás nyelve teljesen és kizárólag a magyar s *Burger Ferencz*, *Tumhász Lázár* és *Gruber Mária* tanítók egyaránt vetekednek a magyar nyelv tanításában. Éppen ilyen örömdetes tapasztalatról tesz jelentést a tanfelügyelő *Császár István* r. kath. iskolájáról, a hol *Egyler Márton*, *Stader Dezső* és *Tárcsy Emil* tanítók tüntetik ki magukat a magyar nyelv és szellem terjesztésében.

SPORT.

Agarász és lóverseny.

A *biharmegyei agarászegylet* f. évi október hó 21-én este 6 órakor *Berettyó-Ujfalu*-ban a város gyűléstermében tartja meg rendes évi *közgyűlést*, melyre a tagokat tisztelettel meghívja

Pallay Lajos,
egyleti elnök.

A gyűlést követő napokon azaz f. évi október hó 22 és 23-án tartja meg az egyesület szokásos *agarász és lóversenyt* s az ezen versenyre nevezőket felhívja a rendező-bizottság,

hogy el szállásolásuk véget az egyleti elnökhöz forduljanak.

A versenyek *Berettyó-Ujfalu* határában fognak lefolyni, nevezhetni a versenyt megelőző napon *Berettyó-Ujfaluban az egyleti jegyzőnél esti 6 óráig*. Nevezési díj egy agarért 5 forint, nem egyleti tagoknak 10 frt.

Versenydíj: tiszteletdíj az elsőnek és másodiknak. A versenyszabályok B.-Ujfaluban az egyleti jegyzőnél megtekinthetők.

Ugyancsak az egylet által ez alkalommal rendezendő lóverseny tervezete a következő:

Vadász-verseny. Tisztelet-díj a győztesnek. Távolság kb. 5000 m, teher kiegyenlítés nélkül. Futhat minden agarász-egyleti tag tulajdonában levő ló, mely az agarverseny mindkét napján a futamokon bone-fide lovagolva lett, azon lovak kivételével melyek nyilvános versenyeken indultak (ide nem értetnek Nagyváradon a Rengősi-, Csavargó-gátverseny, a Ménes díjban, továbbá a tiszti versenyeken indult lovak). Tét 5 korona. F. v. f.

Nevezni lehet a helyszínen közvetlen a verseny előtt.

A verseny lovagolandó a Mester rendelete szerint.

REGÉNY-CSARNOK.

A GORDIUSI CSOMO.

Németből: *Gusztáv.*

37

2. Sógornak nagyrabecstülésem jelül hagyok 10,000. rubelt.

3. Nina mostoha leányomnak, kedves nőm *Melania* gyermekének, hagyom a többi vagyonomat. Tehát ő kapja fekvő birtokaimat, egyéb pénzeimet, értékpapirjaimat, minden megszorítás nélkül.

Mig mostoha leányom kiskoru lesz, vagyis mig férjhez megy, összes vagyonomat kedves nőm élvezi, abban őt senkinek sem szabad gátolnia.

Mindezeket ép elmével két tanu jelenlétében saját kezem irásával rendelem. stb.

Mig ezeket lassan felolvastam, a báró összetett kezekkel ég felé nézett.

A nap fénye gloriát vont fájdalmas arca köré.

Egészen elérzékenyültem.

— Köszönöm uraim! — szólt fáradtan, mikor befejeztem, — most csak arra kérem önöket, hogy közjegyzővel hitelesítessek, mihelyt lehetséges, talán még ma . . . megteszi Bagdanoff?

Megszorítottam kezét és igent intettem. Egymásra néztünk, megértettük egymást. Könnyes szemekkel távoztam.

Egyik este ismét ágyánál ültem, olyan volt épen mint egy gyermek, a levesét adtam oda. Mindenképen beszélgetni akartam vele, hogy látszólag komoly gondolatait elűzzem.

Hirtelen félbeszakított.

— Miklós! — szólt — valamit mondanom kell önnek:

Hangja csudálatos volt, no mit kell még hallanom?

— Ön nagyon derék, becsületes ember — egyetlen barátom a szükségben, szívemet akarom kitérni ön előtt, mielőtt meghalnék.

— Oh nem szabad így beszélnie! — szóltam én.

— Hagyja csak! Azóta az éj óta — az azóta az álom óta, érzem, tudom, hogy meg kell halnom — oda felmegyek — így a legjobb — És mégis — (mélyen sóhajtott.) Helyet készítek.

Szomorúság fogott el, mikor ezeket hallottam — A báró hangja olyan titokzatos volt — gyakran megakadt, lélekzet után kapkodott.

— Ön tudja Bagdanoff, hogy atyjának jó barátja voltam, bár öregebb voltam nála. Iskolatársak is voltunk, de szomszédok is. *Melania* akkor még kicsi volt, olyan mint a kis Nina most. Anyja korán elhalt — szép asszony volt — lengyel nő — Tudja ön — nem volt rossz szíve, de nagyon, szenvedélyes volt — egy cseppet sem házias világi nő. Azután meghalt atyja is . . . nejét nagyon szerette, az vitte el.

Nagy szerencsétlenség volt. A gyermek . . . *Melania* rokonaihoz került Lengyelországba. Korábban tul lakott. Évekig nem láttam az után — csak akkor, mikor már férjes nő volt, a kis leány is meg volt, de férjétől már elvált . . . csak akkor láttam. A következőképen történt.

Ismeretlen kézírású levelet kaptam . . . Ő írta, régi barátom leánya. Tanácsot kért tőlem . . . segítséget. Hogy tudtam rajta segíteni. Szomorú történet Miklós! sok rossz van benne.

Láttam . . . beszéltem vele . . . Kimondhatlan részvét szállt meg. Rokonai akkoriban mindent megkísérlettek, hogy *Gleichen Konstantinnal* való házassága meg ne történjék, hiába

(Folyt. köv.)

TÁVIRATOK.

A király halálának hire.

Budapest, október 13. (Saj. tud. táv.)

A fővárosban a késő esti órákban kideríthetetlen forrásból a király halálának hire terjedt el, mely roppant nagy izgatottságba hozta az egész várost egészen addig mig illetékes helyről meg nem cáfolták. A szerkesztőségek telefonjai egész éjszaka csilingeltek, mert a közönség mind onnan várta a hir dementálását.

Négy hónapos indemnyti.

Budapest, október 13. (Saj. tud. táv.)

A képviselőház holnap 12 órakor ülést tart, melynek tárgya lesz hir szerint *Lukács* s pénzügyminiszter által benyújtandó indemnyti javastat. *Bánffy* br. miniszterelnök ugyanis beváltandó az osztrák miniszterek előtt tett kijelentését, hogy t. i. a kiegyezési javaslatokat minél előbb letárgyalatja, nem szándékozik a bizottság által már letárgyalt költségvetési javaslatokat tenni a ház asztalára, mint ez előzőleg tervezve volt, hanem félre téve mindent, a kiegyezési javaslatokat veszi elő. De erre nézve szükséges, hogy előzőleg a költségvetési javaslattal végezzen egy időre. Ezt kívánja a háborítatlan működés a kiegyezés ügyén és az ellenzéknek most már föltétlenül bekövetkező obstrukciója. E célból nyújtja be a holnapi ülésen *Lukács* pénzügyminiszter indemnyti javaslatát, melynek tartama 4 hónap, január, április hónapok.

Az ellenzék cselt lát e fogásban, vagy mindenesetre is saját hatalmának, a kiegyezés ügyében elért fontosságának csökkentését s ezért a benyújtandó indemnyti javaslatot is meg szándékozik obstruálni.

Az erdélyi püspök bérmauton.

Nagyenyed, okt. 13. (Saját tud. táv.)

Gróf *Mailáth* erdélyi püspök bérmaálni ide érkezett. Ma meglátogatta a feyintézetet, meggyóntatta a r. kath. feyenczeket. A kápolnába léptekor felhangzott a feyenczek énekkara. Holnap a püspök pár száz gyermeknek adja fel a bérmaálás szentségét.

A német császári pár keleti utazása.

Budapest, okt. 13. (Saját tud. táv.)

A német császári pár ma délben *Velen-*

czébe érkezett. A pályaudvaron az olasz királyi pár, a miniszterek és hatóságok jelenlétében nagy ovációval fogadta. Pompás időben, a bevonulás impozáns volt. Gondolán mentek a királyi palotába, az előkelőségektől kísérve. Délután éppen olyan lelkes tüntetés mellett tovább utaztak.

Zelenka szuperintendens Jeruzsálemben

Budapest, okt. 13. (Saj. tud. táv.) Zelenka Pál ág. ev. szuperintendens Jeruzsálembé utazott, hogy jelen legyen a Vilmos császár jelenlétében felavatandó ág. ev. templomi ünnepen.

Beck br. kinevezése nem való.

Budapest, október 13. (Saj. tud. táv.) A »Budapesti Hírlap« táviratilag megkérdezte Beck br. vezérkari főnököt, hogy megfelel-e a valóságnak kinevezetése. Beck br. táviratilag megköszönte az érdeklődést iránta s kijelentette, hogy a kinevezetéséről szóló hírek nem felelnek meg a valóságnak.

A Dreyfus-ügy.

Páris, október 13. A »Matin« szerint elhatározták, hogy Picquart ellen a hamisítás miatt indított eljárást beszüntetik és csak azt a vádat emelik ellene, hogy hamisítványokat használt fel. Picquart erélyesen folytatja védekezését. A vizsgálat során állítólag kitűnt, hogy több vezérkari tiszt ismerte és helyeselte Picquartnak azt a főrekvését, hogy Eszterházyt leleplezze. A »Gaulois« tudni véli, hogy Picquart védői a bírói eljárás folyamán olyan incidenseket akarnak előidézni, hogy a vizsgálat befejezése jó sokára elodáztassék. (Magy. Táv. Ir.)

Bányamunkások lázadása.

New-York, október 13. Virdenben (Illinois) a sztrájkoló bányamunkások helyébe négereket hozattak, akiknek megérkezése harcot idézett elő az 1500 sztrájkoló és a sherif hivatalnokai között, akiket a chicago-alltoni vasut rendőrsége támogatott. A vasut rendőrsége megszállta az aknák kerítéseit és rálőtt a felkelőkre, hogy a négereket megoltalmazza. Körülbelül 500 lövést váltottak, 10 embert megöltek, ötöt halálosan és ötöt súlyosan sebesítettek meg. Egy chicagói távirat szerint az ottani vasuti hivatalnokokat arról értesítették, hogy 50 bányamunkás, 6 hivatalnok és 1 rendőr esett el. A sherif azt telefonozta Springfieldbe, hogy száz embernél több esett el, de ez a szám túlzottnak látszik. A kormányzó elrendelte, hogy milícia menjen Virdenbe. (Magy. Táv. Ir.)

Krétai-ügy.

Kánea, október 13. A városban és azonkívül újabb óvintézkedéseket tettek. A rendőrség folytatja a letartóztatásokat. Azt beszélik, hogy eddig 50 embert letartóztattak. (Magy. Táv. Ir.)

A párisi sztrájk.

Páris, október 13. A lapok a sztrájkot lényegében megszüntnek tekintik. Több lap azt a reményt fejezi ki, hogy holnap már egy munkás sem fog kimaradni a munkából. (Magy. Táv. Ir.)

Samoryt elfogták.

St.-Louis, október 13. Hire jár, hogy Samoryt a szudáni fölkelők volt vezérét elfogták. (Magy. Táv. Ir.)

KÖZGAZDASÁG.

Reich Jenő s Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, október 13.	
Buza őszre	9.18
Buza tavaszra	9.02
Új tengeri	4.73
Tengeri augusztusra	—
Rozs őszre	7.75
Zab őszre	5.86

Értéktőzsde.

Budapest, október 13.	
Az irányzat nyugodt.	
Osztrák hitel	352.30
Magyar hitel	375.50
Allamvasut	348.—
Salgótarjáni	620.32
Wagon-kölesön	256.—
Villamos vasut	228.—
Magyar leszámítoló	262.50
Iparbank	104.25
Budapest közuti	858.—
Kereskedelmi	1011.50
Déli vasut	78.—
Rümmurányi	252.50
Magyar jelzálog	250.25

Bécs, október 13.

Az irányzat szilárd.

Osztr. hitel	353.25
Magyar hitel	380.—
Allamvasut	351.37
Birodalmi márka	58.88

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1898. október 13-án

Magyar aranyjárdék 4%	119.70
Magyar koronajárdék	98.—
Magyar vasuti kölesön aranyban 4/10%	120.—
Magyar vasuti kölesön ezüstben 2 1/2%	100.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	120.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	96.25
Italmérési jog megváltási kötvény	100.40
Horvát-szlavón földterhermentesítési kötvény	97.—
Magyar nyereség-sorsjegy-kölesön	161.50
Tiszabábalyozói és szegedi sorsjegyek kölesön	139.—
Osztrák járadék papírban	101.—
Osztrák járadék ezüstben	101.90
Osztrák járadék aranyban	120.50
Osztrák korona járadék	101.25
1860. Osztrák államsorsjegyek	140.50
Osztrák magyar bankrészevény	900.—
Magyar hitelbankrészevény	311.50
Osztrák hitelintézeti részevény	353.30
Páris vista	359.50
Német birodalmi márka	951.—
London vista	588.20 1/2
Páris vista	121.25 1/2
20 márkás arany	11.75

A szövegértésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Amerikai zsebórák.

Jótállással, hogy a nickel színét nem változtatja, szerkezete pontosabb és jobb, mint a legdrágábbakké. Ára darabonként 3 forint. Jótállás mellett, míg a készlet tart. Hozzá ezüstös óralánc 60 krajczár.

Önberetváló készülék.

Fox, valódi solingeni gyártmány, sok kiállításán kitüntetve, gyakorlás nem kell. Megvágás kizárva. Tiszta és kényelmes munka. Bőrbetegségtől megment. Tartós és pénzt megtakarító. Darabja 3 forint.

A penge *** csillagos acézból és a többi részei alpacceből vannak. Egy külön penge hozzá 1 forint.

Megrendelhető:

POLLÁK SÁNDOR főbizományosnál,
BUDAPEST, V. ker. Kálman-utca 17.

Gyűjtőknek 5 drb után egy-egy ingyen küldetik.

Pannonia-szálloda

Budapest, VIII., Kerepesi-ut 7. sz.

Ezennel bátorkodom 30 év óta fennálló és a legjobb hírnévnek örvendő szállodámat igen tisztelt vendégeim, barátaim és a nagyérdemű utazó közönség szíves emlékezetébe idézni, mely a város közepén, közvetlen a nemzeti színház mellett, a villamos vasut mentén fekszik és mely az újabb kor igényeinek megfelelőleg a legnagyobb kényelemmel van berendezve, kizárólag villamos világitással, villamos személyfelhúzóval, olvasó- és társalgó-termeivel és fürdőivel, minden megkívánható kényelmet nyújt.

Egyidejűleg van szerencsém ezennel tudomásul hozni, hogy az ezideig bérbe adva volt szálloda-éttermi és kávéház vezetését saját kezelésem alá vettem s azokat személyesen fogom vezetni, az összes helyiségeket a legdiszesebben és legszükszerűbben átalakítottam, úgy, hogy most már lakodalmak, társas ebédek, vacsorák és egyéb ünnepek megtartására kisebb és nagyobb legizlésesebben berendezett és teljesen elkülönített helyiségek állanak rendelkezésre.

Valamint eddigelő főtrekvésem oda irányult, hogy igen tisztelt vendégeimet minden tekintetben tökéletesen kielégítek, úgy továbbra is mident el fogok követni, hogy bármely kívánságnak tölem lehetőleg eleget tehessek.

Fentiekből kifolyólag bátorkodom helyiségeimet becses figyelmébe ajánlani s minél gyakoribb látogatását kérve maradtam

kiváló tisztelettel

Glück Frigyes

a Pannonia-szálloda tulajdonosa.

Alapított 1877.

Legrégibb TEA és RUM posta kiviteli üzlet

BIEBER ANTAL utódai

KOVÁCS és MEZEY

BUDAPEST,

VII. Kerepesi-ut 6. a nemzeti színházzal szemben.

Nagykereskedési árak!

nagyobb háztartásoknak, vasutasoknak, esendőröknek, fűszerkereskedőknek és kávéosknak.

Kiváuatra árjegyzék!

CHINAI-OROSZKARAVÁNTEAK

1/2 kiló 2 frttól kezdve.

Cégünk különlegessége BRASILIAI RUM törvényes címkevel

1 pint = 1 1/10 liter 1.20, 10 pal. 1.10, 20 pal. 1.05, 1 literes palaczk —.90, 10 pal. —.85, 20 pal. —.80 kr.

Jamaica Rum 1 liter 1.40 krtól feljebb.

Fejedelmi Rum 1 liter 2 frt 80 kr.

Magyar cognac

1/1 pal. * 1.20, ** 1.50, *** 2.—

Francia cognac

Martell *** 1/1 pal. 4.— 1/2 pal. 2.—

Francia cognac

Malignon *** 1/1 pal. 2.60 1/2 pal. 1.30

Kávé kilója 1.45, 1.78, 1.95

CACAO, CSOKOLÁDÉ, LIKÖRÖK,

törköly, szilviorum, teasütemény, rudvanilla sat.

FÜSZERCZIKKÉK

Dreher Antal kőbányai serfözde kizárólagos főraktára. évi kötéseknél legolcsóbb gyári árak,

Levél-czim:

KOVÁCS és MEZEY nagykereskedők
BUDAPESTEN.